

✕ خارج از مرز

طرف مقابل ایران، عراق قرار داشت که عمده‌ی امکاناتش از طریق دیگر کشورهای عربی یا شوروی تأمین می‌شد و مشکل خاصی در این زمینه‌ها نداشت.

✎ جنگنده بمبافکن اف ۴. تجهیزات ایرانی‌ها به‌ویژه در نیروی هوایی، آمریکایی بود و تأمین قطعات موردنیاز آن از چالش‌های بزرگ نیروی هوایی.

یکی از اصلی‌ترین مشکلات ایران در جنگ، تأمین تجهیزات و قطعات یدکی برای ارتشش بود. ۱۶ اردیبهشت ۱۳۶۱ روزنامه‌ی کانادایی Star-Phoenix نوشته بود ارتش ایران عمدتاً توسط آمریکایی‌ها آموزش دیده و با تجهیزات آمریکایی تجهیز شده است؛ «معنی آن این است که مهمات حیاتی و قطعات یدکی باید از آمریکا، یا کارخانه‌هایی که در خارج آمریکا وجود دارند و مهمات و قطعاتی مشابه می‌سازند، تأمین شود.» و گفته بود با توجه به موضع کنونی ایران نسبت به آمریکا، این مسئله تقریباً ناممکن است. در

عملیات خواهد کرد و در دستورالعمل ۱۴ فروردین برای نیروهایش توصیه‌هایی برای دفاع از این منطقه ابلاغ کرده بود؛ «انهدام و در هم کوبیدن هرگونه تعرض دشمن در حوزه‌ی استحفاظی لشکر، در صورت موفقیت در عبور از رودخانه‌ی کارون، کرخه‌کور (منطقه‌ی استحفاظی تیپ ۱۰۹ پیاده) و پل احمد عمار... نحوه‌ی عمل پدافند در مناطق استحفاظی یگان‌ها باید بر اساس [الگوی] زیر استوار باشد:

- عدم ترک موضع، مگر در صورت نیاز به اتخاذ مواضع تاکتیکی مناسب‌تر؛

- ضرورت انهدام دشمن در جلوی خط مقدم منطقه‌ی درگیری؛

- محدود کردن مانور دشمن در محدوده‌ی میادین مین و مراکز زیر آتش

توپخانه؛

- نیروهای در خط، حتی اگر دشمن موفق به دور زدن خطوط اولیه شده باشد، باید مقاومت کنند تا فرمانده یگان درگیر، فرصت وارد کردن نیروی احتیاط محلی را پیدا کند.»

✕ طرح غافلگیرانه

نکته‌ای که هنوز ماهرعبدالرشید و برخی فرماندهان عراقی به آن پی نبرده بودند این بود که در دوره‌ی جدید ایرانی‌ها تأکید بسیار زیادی بر راهکارهای غافلگیرکننده داشتند. به عنوان مثال در عملیات طریق‌القدس عراقی‌ها هنگامی غافلگیر شدند که ایران یک محور ویژه را عبور از منطقه‌ی رملی قرار داده بود؛ جایی که نیروهای عراقی احتمال حمله از آن‌جا را نمی‌دادند. در عملیات بیت‌المقدس محور کرخه‌کور یکی از محورهای عملیات بود و دو محور دیگر بر اساس عبور نیروها

۵. دشمن دیگر مانند سابق با اجرای آتش تهیه مبادرت به حمله نمی‌نماید، بلکه از آتش سنگین و موثر توپخانه جهت اهداف خود در عملیات استفاده می‌کند.

۶. نیروی هوایی و هوانیروز دشمن هنوز موفق نگردیده‌اند تا به برتری هوایی بر نیروهای خودی دست یابند؛ اما در این عملیات [فتح‌المبین]، فعالیت بیشتری از خود نشان داده‌اند.»

✕ نگران خرمشهر

پس از عملیات فتح‌المبین برای عراقی‌ها مشخص بود که هدف عملیات بعدی ایران خرمشهر است. ایران یک بار در دی‌ماه ۵۹ از منطقه‌ی کرخه‌کور در شمال خرمشهر عملیاتی برای آزادی خرمشهر و مناطق اشغالی منتهی به آن انجام داده بود و به احتمال فراوان ماهر عبدالرشید گمان می‌کرد ایران این بار نیز از همین محور

✕ نگاهی به اسناد عراقی

با وجود آن‌که نظامیان عراقی در مصاحبه‌های این‌روزها پیروزی ایرانی‌ها در خرمشهر و چند عملیات قبلی را چندان مبتنی بر برنامه‌ریزی و ابتکارعمل معرفی نمی‌کنند، اسناد عراقی در زمان واقعه نشان از غافلگیری شدید آن‌ها از ابتکار ایرانی‌ها در این دوره دارد. نشریه‌ی تخصصی نگین ایران که به موضوع جنگ اختصاص دارد در شماره‌ی ۲۴ خود بخشی از اسناد عراقی را منتشر کرده است که در این‌جا نگاهی به آن‌ها خواهیم داشت.

یکی از اسندهای عراقی مربوط با ۱۴ فروردین ۱۳۶۱ است که در آن ماهرعبدالرشید، فرمانده مشهور عراقی، در آن توضیحی دربارهی شیوه‌ی جدید ایرانی‌ها در نبردها داده است. این تاریخ چند روز پس از شکست سنگین عراق در عملیات فتح‌المبین است و نشان می‌دهد فرماندهان عراقی پس از چند شکست دریافته‌اند که شیوه‌ی نبرد و طراحی ایرانی‌ها تغییر کرده است. در این سند با بررسی یکی از نبردهای ایران در عملیات فتح‌المبین دربارهی شیوه‌ی ایرانی‌ها این‌گونه توضیح داده شده است:

۱. «دشمن، نیروهای پیاده‌را رکن اساسی عملیات می‌داند (از جهت اعتماد و کثرت نفرات) و سپس بعد از اطمینان از به دست آوردن پیروزی محدود، نیروی زرهی خود را وارد عمل می‌نماید.

۲. دشمن تلاش خود را برای هجوم از جناحین توسط نیروی اصلی می‌گذارد و جبهه را توسط نیروی کمتری تأمین می‌نماید.

۳. دشمن در حملات خود بر هجوم شبانه در اوایل شب اتکاء دارد.

۴. هدف دشمن در عملیات هجومی، رسیدن به قرارگاه یگان‌ها و ستادها و مواضع توپخانه بوده تا به این وسیله تشکیلات فرماندهی و مراکز پشتیبانی آتش را فلج نماید.

«نیروهای ایرانی، که عمدتاً انقلابیون وفادار به ایدئولوژی اسلامی آیت‌الله خمینی هستند، حالا روحیه‌شان در اوج است. دشمنان عراقی آن‌ها، در پشت خود رژیم‌ها دارند که بقایش هفته‌به‌هفته مورد سوال است.»

روزنامه‌ی کاردین، ۱۳ اردیبهشت ۱۳۶۱

✎ رژه‌ی نیروهای سودانی در عراق در میانه‌های جنگ. در عملیات فتح‌المبین، ایران با اسیر کردن اسرای از کشورهای دیگر تبلیغات زیادی به راه انداخت.

